

Д.С. Мечев,
О.А. Федько,
В.В. Андреева

Зміни в системі безперервної медичної освіти радіологів України

Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика, Київ

Changes in the system of radiologists continuous medical training in Ukraine

Як відомо, підготовка і підвищення кваліфікації будь-якого спеціаліста медичної професії складається з 3 етапів: додипломна освіта, післядипломна (інтернатура, магістратура, спеціалізація) і подальша безперервна медична освіта (БМО або СМЕ в англійській термінології).

Комітет з освіти Європейської Асоціації радіологів (ЄАР) термін БМО відносить до третього етапу навчання і дає йому таке трактування: БМО — це програма навчальної діяльності та удосконалення знань, навичок, майстерності й компетенції спеціалістів радіологів протягом усієї трудової діяльності лікаря [1].

В 2001 р. ЄАР на основі опитування країн-членів Асоціації підбила підсумки стану БМО в Європі [2]. На головне питання щодо обов'язковості чи добровільності системи БМО учасники анкетування відповіли так:

обов'язкове БМО — 5 країн (Хорватія, Угорщина, Латвія, Україна, Росія);

добровільне — переважна більшість (29 країн).

У країнах з добровільною системою БМО акредитація радіологів здійснюється 1 раз на 5 років на основі всіх пред'явлених щодо набраних кредитних балів документів: в Австрії 100 балів, Швейцарії 200, Франції та Італії 250 балів.

У трьох країнах (Хорватія, Латвія й Угорщина) обов'язкова система БМО доповнюється і кредитними оцінками — відповідно 120/5 років, 300/5 років і 100/5 років.

Таким шляхом пішла й Україна: починаючи з 2010 року обов'язкова система БМО (ПАЦ 1 раз у 5 років) буде доповнюватися бальною

оцінкою згідно зі шкалою значень різних видів професійної діяльності лікарів і провізорів.

Необхідно зазначити, що ще в 2001 р. Асоціація радіологів України, вперше серед подібних медичних асоціацій країни, запропонувала введення бальної системи оцінки безперервної медичної освіти вітчизняних радіологів [3, 4].

Вісім років пройшло щоб, нарешті, в законодавчому порядку запровадити цю прогресивну і дуже корисну систему в Україні, яка відповідає головній меті — необхідності більшої інтеграції України в єдиний Європейський освітняний простір.

Міністерство охорони здоров'я України 7.07.2009 р. видало Наказ за № 484 «Про затвердження змін до положення про проведення іспитів на передатестаційних циклах», що зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 липня 2009 року за № 693. Цей Наказ містить у собі параграф 1.9 і шкалу значень (балів) різних видів професійної діяльності лікарів і провізорів у період між передатестаційними циклами, які доповнюють чинний на території України попередній наказ від 18.05.1994 р. за № 73 «Про затвердження положення про проведення іспитів на передатестаційних циклах». Попередній Наказ (№ 73) складається з 3 розділів: загальне положення (8 позицій), організація і проведення іспиту, оформлення результатів іспитів; тепер до загальних положень додається пункт 1.9. Цей пункт (доповнення до розділу 1 наказу № 73) наголошує:

1.9. Комп'ютерний контроль рівня знань проводиться для лікарів (провізорів), які успішно виконали навчальний план і програму та набрали необхідну кількість балів відповідно до

Шкали значень різних видів діяльності лікарів (провізорів) у період між передатестаційними циклами (додаток 1).

Особи, які не набрали необхідної кількості балів з відповідної лікарської (провізорської) кваліфікаційної категорії, проходять комп'ютерний контроль рівня знань на категорію, якій відповідає набрана ними кількість балів з урахуванням пройденого передатестаційного циклу, або на підтвердження сертифіката лікаря-спеціаліста (провізора-спеціаліста), що дає

право продовжувати обіймати посаду лікаря-спеціаліста (провізора-спеціаліста) з певної лікарської (провізорської) спеціальності.

2. У пункті 2.4 розділу 2 слово «двомісячного» замінити словом «одномісячного».

Крім цього доповнення в новому Наказі № 484, термін дії якого починається з 1.01.2010 р., наведена шкала значень різних видів діяльності лікарів (провізорів) у період між передатестаційними циклами, яка має такий вигляд:

Шкала значень різних видів діяльності лікарів (провізорів) у період між передатестаційними циклами

№	Вид діяльності	Кількість балів
1	Навчання на передатестаційному циклі в закладах (на факультетах) післядипломної освіти	40
2	Підвищення кваліфікації на циклах тематичного вдосконалення в закладах (на факультетах) післядипломної освіти тривалістю: 1 тиждень 2 тижні 4 тижні 6 тижнів	10 15 30 45
3	Підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання у закладах (на факультетах) післядипломної освіти	10
4	Проведення лекції (крім викладачів): для медсестер, пацієнтів, громадян, виступ та публікація у засобах масової інформації (10*) для лікарів (10*)	5 10
5	Навчання на курсах інформації та стажування в закладах (на факультетах) післядипломної освіти, охорони здоров'я, науково-дослідних інститутах, у т.ч. за кордоном, тривалістю: 1 місяць 2 місяці 3 місяці	20 30 40
6	Підготовка на короткотривалих курсах інформації та стажування, переривчастих курсах, семінарах на місцевих базах, в регіональних центрах (щр підтверджено обласним відділом охорони здоров'я) тривалістю: не менше 36 годин на рік не менше 72 годин на рік	5 10
7	Науково-педагогічна (педагогічна) робота у вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладах і закладах (на факультетах) післядипломної освіти <i>I–II рівнів акредитації:</i> за основним місцем роботи за сумісництвом <i>III–IV рівнів акредитації:</i> за основним місцем роботи за сумісництвом	20 10 30 15
8	Керівництво групою інтернів на базі стажування	10
9	Участь у науково-практичній конференції, симпозиумі, з'їзді, конгресі, засіданні професійної асоціації за спеціальністю: <i>міжнародних (в країнах Європи, Азії та Америки (3*)):</i> з доповіддю без доповіді <i>міжнародних в країнах СНД (5*):</i> з доповіддю без доповіді	9 3 10 2

10	Видання фахового: підручника навчального посібника монографії	30 20 20
11	Публікація статті у фахових виданнях: одноосібно у співавторстві	10 5
12	Отримання патенту на фаховий винахід: одноосібно у співавторстві	20 10
13	Видання: галузевих методичних рекомендацій інформаційного листка, раціоналізаторської пропозиції Підготовка експертного висновку обласного рівня Участь у розробці нормативних документів	6 3 3 3
14	Упровадження у практичну діяльність інноваційних розробок та технологій, нових методів діагностики, лікування, фармакологічного	10
15	Публікації в тезах науково-практичної конференції, симпозіуму, з'їзду, конгресу: міжнародних національних регіональних	5 3 2
16	Виступ у середніх та загальноосвітніх закладах та на підприємствах Виступи та публікації в засобах масової інформації, у тому числі місцевих	2 3
17	Присвоєння звання «Заслужений лікар України», «Заслужений діяч науки і техніки України», «Заслужений працівник охорони здоров'я України», «Заслужений працівник освіти»	20
18	Нагородження грамотою Верховної Ради України, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, Почесною грамотою Міністерства охорони здоров'я України, Почесною грамотою Міністерства охорони здоров'я Автономної Республіки Крим та грамотами облдержадміністрацій, Відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства охорони здоров'я України — нагрудним знаком «Хрест Пантелеймона Цілітеля»	10
19	Обіймання посади головного позаштатного спеціаліста району, міста, області	5
20	Захист дисертації на здобуття наукових ступенів: доктора медичних наук кандидата медичних наук	40 30
21	Закінчення клінічної ординатури, аспірантури, магістратури, докторантури	30
22	Робота в закладах охорони здоров'я, розташованих у сільській місцевості, не менше 3 років	10

* Кількість заходів.

Критерії відповідності Шкали значень певній лікарській (провізорській) категорії:

Для вищої кваліфікаційної категорії:

Рік	Постійна частина, бали нараховуються за навчання на передатестаційних циклах у закладах (на факультетах) післядипломної освіти III-IV рівнів акредитації	Варіативна частина, бали	Разом, бали
2010	40 балів	8	48
2011		16	56
2012		24	64
2013		32	72
Починаючи з 2014 року		40	8

Для першої кваліфікаційної категорії:

Рік	Постійна частина, бали нараховуються за навчання на передтестатційних циклах у закладах (на факультетах) післядипломної освіти III–IV рівнів акредитації	Варіативна частина, бали	Разом, бали
2010	40 балів	6	46
2011		12	52
2012		18	58
2013		24	64
Починаючи з 2014 року		30	70

Для другої кваліфікаційної категорії:

Рік	Постійна частина, бали нараховуються за навчання на передтестатційних циклах у закладах (на факультетах) післядипломної освіти III–IV рівнів акредитації	Варіативна частина, бали	Разом, бали
2010	40 балів	4	44
2011		8	48
2012		12	52
2013		16	56
Починаючи з 2014 року		20	60

Роз'яснюючи зміст цього наказу, треба підкреслити найбільш суттєві положення:

1. Шкала має дві складові частини — постійну (проходження 1 раз на 5 років курсів ПАЦ, що дає лікарям 40 балів) і варіативну (бали, що нараховуються відповідно до 22 видів діяльності за 5 років, в період між курсами ПАЦ).

2. Починаючи з 2014 року для отримання (підтвердження) вищої кваліфікаційної категорії необхідно буде лікарю отримати 40 балів варіативної частини і 40 балів він отримує на курсах ПАЦ (всього 80 балів за 5 років). Згідно з наказом, перша кваліфікаційна категорія буде оцінюватися в 70 балів (40 — постійна частина і 30 — варіативна), а друга — 60 балів (40 — ПАЦ і 20 — варіативна частина).

3. Як видно із шкали балів Наказу, зростає роль циклів тематичного удосконалення (включаючи виїзні) — підвищення кваліфікації лікарів на таких курсах упродовж місяця дає 30 балів, що для отримання першої і тим більше другої кваліфікаційної категорії буде достатньо.

4. Для отримання (підтвердження) вищої кваліфікаційної категорії, крім проходження курсів ПАЦ (40 балів) і ТУ (30 балів), практично найбільш сприятливим варіантом є публікація 2 статей у фахових журналах у співавторстві (10 балів) чи керівництво групою

інтернів на базі стажування (10 балів), чи отримання одного патенту на фаховий винахід у співавторстві (10 балів).

5. Для отримання кваліфікаційної категорії відповідним конкурсним комісіям надаються сертифікати курсів ПАЦ і ТУ (70 балів) — I–II категорії і, наприклад, 2 роботи чи патент, чи довідка (підписана головним лікарем закладу) про керівництво інтернами на базі стажування.

6. Ще сприятливішим варіантом набору 10 балів варіативної частини впродовж 5 років є проведення лікарями лекцій (п. 4 Шкали): 10 лекцій для медсестер, пацієнтів, громадян і т.п. оцінюється в 5 балів, а для лікарів — 10 балів (підтверджується довідками, підписаними головним лікарем).

7. З метою поступового переходу на 60–80-бальну оцінку лікарської діяльності (з 2014 р.) на 4-річний період з 2010-го по 2013 рік пропонується поступове накопичення балів варіативної частини: так, для отримання (підтвердження) вищої кваліфікаційної категорії в 2010 р. треба набрати 48 балів (40 — ПАЦ і 8 — варіативно), в 2011 р. відповідно 56 балів (40 + 16), в 2012 р. — 64 бали (40 + 24), в 2013 р. — 72 бали (40 + 32).

8. Коли лікар претендує на вищу кваліфікаційну категорію чи підтверджує її впродовж 5-річного терміну своєї роботи і не може надати

документи з варіативною частиною у 8 балів (2010 р.), 16 (2011 р.), 24 (2012 р.), 32 (2013 р.) і 40 балів, починаючи з 2014 р., він допускається до атестації на категорію відповідно до набраних балів. Наприклад: починаючи з 2014 р., якщо лікар вищої категорії набрав 30 балів у варіативній частині він допускається до атестації на I категорію, 20 балів — II категорію, менше 20 балів — отримає сертифікат лікаря-спеціаліста і в подальшому атестується, починаючи з II категорії. Те ж стосується й отримання I і II категорій.

9. Документи, що підтверджують бали варіативної частини (наприклад 8 балів у 2010 р., або 16 балів в 2011 р. для вищої категорії), враховуються з моменту проходження останньої атестації.

Наприкінці цієї статті слід підкреслити, що в радіологів України було достатньо часу, щоб підготуватися до введення Наказу в дію, а суворе дотримання цього документу МОЗ України, незважаючи на певні труднощі перехідного періоду (2010–2014 рр.), буде сприяти поліпшенню ефективності безперервної медичної освіти фахівців в усіх галузях медицини.

Література

1. Ringerth H. // *Present recommendation from the EAR-Vienna*. – 1999. – № 89. – P. 94.
2. Offenbach S. et al. // *Acta Radiologica*. – 2004. – Vol. 12, № 2. – P. 32–36.
3. Мечев Д.С., Бабій Я.С. *Непрерывное медицинское образование радиологов Украины // Пром. діагност., пром. тер.* – 2001. – № 4. – С. 65–69.
4. Мечев Д.С., Бабій Я.С. // *Там же.* – Додаток 1. – 2002. – № 4. – 21 с.

Надходження до редакції 19.04.2010.

Прийнято 20.04.2010.

Адреса для листування:
Мечев Дмитро Сергійович,
Національна медична академія післядипломної освіти
ім. П.Л. Шупика,
вул. Дорогожицька, 9, Київ, 04112, Україна